

Наталія Ю. Кирлик*

ГЛОБАЛЬНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

В статті розглянуто глобальні тренди розвитку транспортно-логістичних послуг. Розкрито вплив глобалізації та інтернаціоналізації на розбудову логістики, транспортно-логістичних послуг та відповідного ринку. Визначено прямий зв'язок між глобалізацією та зростанням товаропотоків, що відображається на змінах глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг.

Сучасний логістичний ринок розвивається прискореними темпами, цьому сприяє і стрімкий розвиток масштабів світової торгівлі і просування у нарошуванні об'ємів транснаціональних корпорацій і динамічний розвиток фінансово-економічного сектору, котрий значно спрощує товарооборот.

З 2011 року обсяги світового експорту перевищили показники докризового періоду, і з того часу вартісний вимір світового експорту товарів та послуг тільки зростає. Найбільшими світовими країнами-експортерами є Китай, США, Німеччина, Японія та інші країни, фактично ці ж країни тримають лідерство і у імпорті.

Світова торгівля товарами за підсумками 2020 року знизилась на 5,3 %. Причиною такого скорочення стало запровадження локдаунів та обмежень пов'язаних з поширенням пандемії COVID-19.

В статті відстежено динаміку зміни показників зовнішньої торгівлі України протягом 2000-2020 років. Зроблено висновок, що за останні 5 років динаміка зовнішньої торгівлі змінювалася. Найбільшим ринком України для зовнішньої торгівлі є країни ЄС. Найбільшу частку займають такі країни як Польща, Нідерланди, Італія, найменшу частку в структурі зовнішньої торгівлі становить Мальта, Люксембург, Кіпр, Хорватія.

Встановлено, що змінився спосіб транспортування продукції. Останніми роками максимального поширення набула вимога, що стосується збереження цілісності вантажу. І тут важливим способом перевезень при постійно зростаючих потребах стало перевезення в контейнерах. Приблизно 70% усіх перевезень здійснюється контейнерами, які забезпечують модульність, цілісність, складування та збереження вантажу.

Також встановлено, що питання якості переважає над показником «ціна». Все більше і більше клієнтів віддає перевагу якісно наданій транспортно-логістичній послугі.

Проведене дослідження дало змогу встановити глобальні тренди у змінах до вимог та напрямів розвитку транспортно-логістичних послуг.

Ключові слова: національна економіка, розвиток, регіональні особливості, логістика, транспортний потік.

Рис. 1. Таб. 3. Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2021-1-237-53-59

Nataliya Y. Kyrlyk

GLOBAL DEVELOPMENT TRENDS TRANSPORT AND LOGISTICS SERVICES

The article considers global trends of development by transport and logistics services. The influence of globalization and internationalization on the development of logistics, transport and logistics services and the relevant market is revealed. The direct connection between globalization and the growth of trade flows is determined, which is reflected in the changes in global trends in the development of transport and logistics services.

* SUZhorod National University, Ukraine.

The modern logistics market is developing rapidly, which is facilitated by the rapid development of world trade and progress in increasing the volume of multinational corporations and the dynamic development of the financial and economic sector, which greatly simplifies trade.

Since 2011, world exports have exceeded pre-crisis levels, and since then the value of world exports of goods and services has only grown. The world's largest exporting countries are China, United States, Germany, Japan and other countries, in fact, these countries hold the lead in imports.

World trade of goods in 2020 decreased by 5.3%. The reason for this reduction was the introduction of lockdowns and restrictions on the spread of the COVID-19 pandemic.

The article traces the dynamics of changes in Ukraine's foreign trade during 2000-2020. It is concluded that the dynamics of foreign trade has changed over the past 5 years. Ukraine's largest market for foreign trade is the EU. The largest share is occupied by such countries as Poland, the Netherlands, Italy, the smallest share in the structure of foreign trade is Malta, Luxembourg, Cyprus, Croatia.

It is established that the method of transportation of products has changed. In recent years, the requirement to preserve the integrity of cargo has become widespread. And here the important way of transportations at constantly growing needs became transportation in containers. Approximately 70% of all transportation is carried out in containers that ensure modularity, integrity, warehousing and storage of goods.

It was also found that the issue of quality prevails over the "price" indicator. More and more customers prefer high-quality transport and logistics services.

The study made it possible to establish global trends in changes in the requirements and directions of development of transport and logistics services.

Keywords: national economy, development, regional features, logistics, transport flow.

Peer-reviewed, approved and placed: 16.03.2021.

Постановка проблеми. Сучасні процеси глобалізації та інтернаціоналізації суттєво впливають на розбудову логістики, транспортно-логістичних послуг та відповідного ринку. Саме завдяки цьому значному впливу розвиток та удосконалення логістики робить можливим розширення та прискорення процесів глобалізації. Таким чином існує прямий зв'язок між глобалізацією та зростанням товаропотоків, що відображається на змінах глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг.

За оцінками експертів світова торгівля товарами за підсумками 2020 року знизилась. Причиною такого скорочення стало поширення пандемії COVID-19 та загострення конкуренції на ринку міжнародних транспортних послуг. Ці та ряд інших причин спричинив необхідність дослідження глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях І. Анто-нюка [1], О. Харчука [8], Є. Пригари [8] висвітлюється світовий досвід розвитку транспортно-логістичних систем в умовах глобалізації. У наукових працях К. Більовського [2], О. Комчатних [3], Н. Попової [4] та В. Шинкаренка [4] аналізуються стан та перспективи розвитку ринку логістичних послуг та функціонування транспортно-логістичних підприємств. У працях А. Румянцева та П. Яремович [5] визначається роль логістичних послуг. Однак в цих наукових працях переважно досліджується зарубіжний досвід та тенденції розвитку світового ринку логістичних систем. В той же час низка питань щодо глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг не досліджена достатньо.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В умовах інтернаціоналізації та глобалізації дослідження трендів розвитку транспортно-логістичних послуг викликає особливу потребу, адже виявлення передумов та наслідків сприятиме становленню успішної вітчизняної економіки та її виходу з кризи спричиненої пандемією COVID-19.

Метою статті є дослідження глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг.

Основні результати дослідження. Сучасний логістичний ринок розвивається прискореними темпами, цьому сприяє і стрімкий розвиток масштабів світової торгівлі і просування у нарощуванні об'ємів транснаціональних корпорацій і динамічний розвиток фінансово-економічного сектору, котрий значно спрощує товарооборот. Протягом останніх десятиліть світова економіка розвивалась доволі динамічно, однак пандемія COVID-19 призупинила цей процес. Свідченням цьому є дані наведені у дослідженні Національного інституту стратегічних досліджень, де зазначено, що «Світова торгівля товарами за підсумками 2020 р. скоротилась на 5,3 % , що було краще прогнозованого у жовтні 2020 р. скорочення на 9,2 % і зумовлено в основному послабленням режимів обмежень у другій половині року, а також впровадженням урядами країн світу потужних заходів щодо подолання наслідків пандемії COVID-19». [7, с. 1].

Варто зазначити, що з часів незалежності України її економіка піддавалась як внутрішнім кризам так і впливу глобальних фінансово-економічних криз. Проте з 2011 року обсяги світового експорту перевищили показники докризового періоду, і з того часу вартісний вимір світового експорту товарів та послуг тільки зростає [9]. Що стосується України, то за останні 5 років динаміка зовнішньої торгівлі змінювалася. До прикладу у 2020 році загальний експорт України становив понад 49 191 млн. дол. США, в той час як у «докризовий» 2018 рік ця сума становила 47 335 млн. дол. США. Що стосується імпорту, то у 2020 році загальний його розмір до України становив понад 54 336 млн. дол. США, а у «докризовий» 2018 рік ця сума становила не набагато більше, приблизно 57 187 млн. дол. США. Динаміку зміни показників зовнішньої торгівлі України протягом 2000-2020 років представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка зміни показників зовнішньої торгівлі України протягом 2010-2020 років, млн. дол. США, розраховано автором за даними [9]

Рік	Експорт	Імпорт	Зміна	
			Експорт	Імпорт
2010	51 405,2	60 742,2	-	-
2011	68 394,2	82 608,2	+16 989,0	-52 482
2012	68 830,4	84 717,6	+436,2	+2 109,4
2013	63 320,7	76 986,8	-5 509,3	-7 730,8
2014	53 901,7	54 428,7	-9 419,0	-22 558,1
2015	38 127,1	37 516,4	-15 774,6	-16 912,3
2016	36 361,7	39 249,8	-1,765,4	+1 733,4
2017	43 264,7	49 607,2	+6 903,0	+10 357,4
2018	47 335,0	57 187,6	+4 070,3	+7 580,4
2019	50 054,6	60 800,2	+2 719,6	+3 612,6
2020	49 191,0	54 336,0	-863,6	-6 464,2

Найбільшими світовими країнами-експортерами є Китай, США, Німеччина, Японія та інші країни, фактично ці ж країни тримають лідерство і у імпорті. Прослідкувати динаміку світової торгівлі товарами можна проаналізувавши таблицю 2

Таблиця 2. Динаміка світової торгівлі товарами у 2018-2020 році, %, [9]

Регіон	Експорт			Імпорт		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Північна Америка	3,2	0,3	-8,5	5,1	-0,6	-6,1
Південна і центральна Америка	3,8	-2,2	-4,5	5,4	-2,6	-9,3
Європа	0	0,6	-8,0	1,9	0,3	-7,6
СНД	1,9	-0,3	-3,9	4,1	8,5	-4,7
Африка	4,1	-0,5	-8,1	5,4	2,6	-8,8
Близький Схід	2,7	-2,5	-8,2	-4,1	0,8	-11,3
Азія	4,7	0,8	0,3	5,0	-0,5	-1,3

Дані таблиці 2 свідчать про те, що світова торгівля товарами за підсумками 2020 року знизилась на 5,3 %. Причиною такого скорочення стало запровадження локдаунів та обмежень пов'язаних з поширенням пандемії COVID-19.

Що стосується України, то в 2020 році найбільшим ринком для зовнішньої торгівлі є країни ЄС. Якщо розглянути структуру зовнішньої торгівлі з країнами ЄС (рис. 1.), то найбільшу частку займають такі країни як Польща, Нідерланди, Італія, найменшу частку становить Мальта, Люксембург, Кіпр, Хорватія.

Досліджуючи тренди та особливості міжнародної логістики вдалось встановити, що змінився не тільки перелік країн, куди здійснюються поставки товарів та обсяги поставок. Змінився також спосіб транспортування продукції. Останніми роками максимального поширення набула вимога, що стосується збереження цілісності вантажу.

І тут важливим способом перевезень при постійно зростаючих потребах стало перевезення в контейнерах. Цей вид транспортування зручний в логістиці тим, що не потребує перевантаження багажу, оскільки контейнери завантажуються з одного виду транспорту на інший та прямують далі по маршруту руху. Зручно контейнери завантажувати на наземний (автомобільний та залізничний транспорт), водний, повітряний та комбінувати їх різні види. Приблизно 70% усіх перевезень здійснюється контейнерами, які забезпечують модульність, цілісність, складування та збереження вантажу.

Інформація про обсяги перевезених вантажів за окремими видами транспорту наведена у табл. 3.

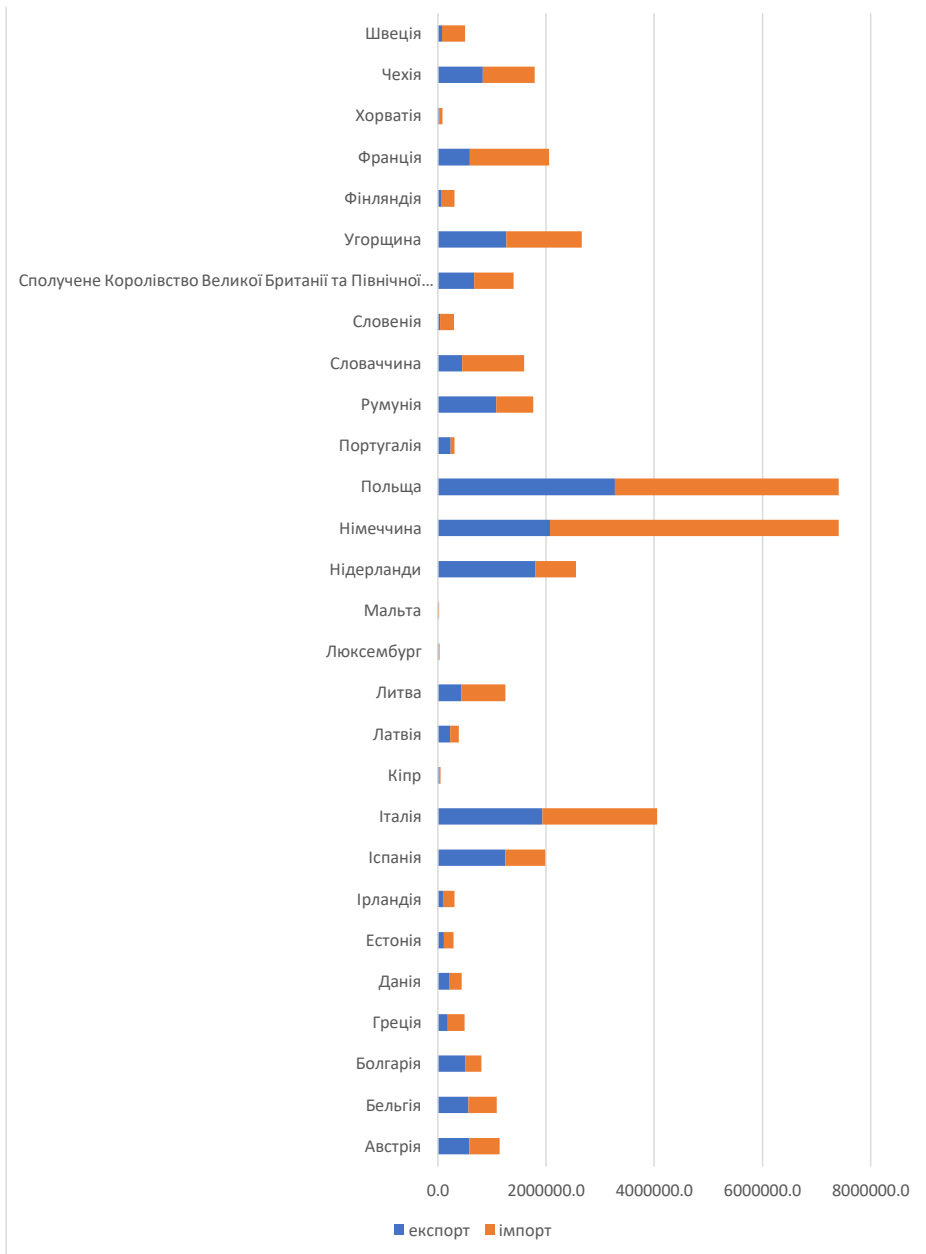

Рис. 1. Географічна структура зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС у 2020 році, тис. дол. США, побудовано автором за даними [9]

Таблиця 3. Інформація про обсяги перевезених вантажів за окремими видами транспорту протягом 2010-2020 років, тис. т. [9]

	Залізничний		Морський	Автомобільний	Повітряний
	відправлення	перевезення			
2010	357969,1	432897,0	4067,8	1168218,8	87,9
2011	388715,6	469308,1	4145,6	1252390,3	92,1
2012	378102,3	457454,5	3457,5	1259697,7	122,6
2013	377318,3	443601,5	3428,1	1260767,5	99,2
2014	325171,0	386276,5	2805,3	1131312,7	78,6
2015	294301,2	349994,8	3291,6	1020604,0	69,1
2016	292104,7	343433,5	3032,5	1085663,4	74,3
2017	277288,9	339550,5	2253,1	1121673,6	82,8
2018	267639,1	322342,1	1892,0	1205530,8	99,1
2019	262633,5	312938,9	2120,3	1147049,6	92,6
2020	261252,8	305480,4	1812,2	1232391,9	88,3

Примітка: дані з 2014 року вказані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини тимчасово окупованих територій, [9]

Глобалізація виявила і інший не менш важливий показник транспортно-логістичних послуг – це якість. Наразі питання якості превалює над показником «ціна». Все більше і більше клієнтів віддає перевагу якісно наданій транспортно-логістичній послугі. Якщо в 2000 роках основним фактором, що впливав на вибір логістичної компанії була вартість послуги, то наразі перевага надається тим компаніям котрі надають більш якісні послуги з точки зору швидкості, надійності, гнучкості, здатності виконати індивідуальне замовлення.

Висновки. Отже, проведене наукове дослідження глобальних трендів розвитку транспортно-логістичних послуг дав можливість зробити такі висновки. Сучасний логістичний ринок розвивається прискореними темпами, цьому сприяє і стрімкий розвиток масштабів світової торгівлі і просування у нарощуванні об'ємів транснаціональних корпорацій і динамічний розвиток фінансово-економічного сектору. З 2011 року обсяги світового експорту товарів та послуг тільки зростали, проте за підсумками 2020 року світова торгівля товарами знизилась на 5,3 %. Встановлено, що змінився спосіб транспортування продукції та вимоги до якості транспортування. Приблизно 70% усіх перевезень здійснюється контейнерами, які забезпечують модульність, цілісність, складування та збереження вантажу. Також все більше і більше клієнтів віддає перевагу якісно наданій транспортно-логістичній послугі. Отже, проведене дослідження дало змогу встановити глобальні тренди у змінах до вимог та напрямів розвитку транспортно-логістичних послуг

1. нтонюк, І. Б. (2011). Світовий досвід використання логістичних систем в стратегіях національного розвитку в умовах глобалізації [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://mevhu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praktichna_internet_konferencija/1_formuvannja_ta_ocinka_efektivnosti_funkcionuvannja_mekhanizmv_upravlinnja_dijalnistju_pidpri_emstv/2-1-0-50.

2. Більовський, К. Е. (2016). Стан та перспективи розвитку ринку логістичних послуг в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, (4 (2)), 25-29.
3. Комчатних, О. В. (2021). Особливості функціонування українських транспортно-логістичних підприємств. Підприємництво і торгівля, (30), 38-43.
4. Попова, Н. В., Шинкаренко, В. Г. (2016). Сучасні тенденції розвитку транспортно-логістичних систем. Вісник економіки транспорту і промисловості, (53), 54-60.
5. Румянцев, А. П., Яремович, П. П. (2018). Роль логістичних послуг у розвитку міжнародних торговельних відносин. Стратегія розвитку України, (2), 19-23.
6. Токмакова, І. В. (2011). Перспективи розвитку транспортно-логістичного бізнесу в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості, (34), 228-230.
7. Ус. І.В. Щодо підсумків світової торгівлі у 2020 році та перспективи на 2021 рік. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-04/zovnishnya-torgivlya-2020.pdf>
8. Харчук, О. Г., Пригара, Є. О. (2013). Тенденції розвитку світового ринку транспортних послуг в умовах глобалізації. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер.: Економіка і управління, (23-24), 74-80.
9. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - офіційний сайт Державної служби статистики України.
10. Соколова О. Є. Теоретико-методологічні основи формування транспортно-логістичної системи України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewfile/182/173>.

1. Antoniuk, I. B. (2011). Svitovyi dosvid vykorystannia lohistychnykh system v stratehiakh natsionalnoho rozvytku v umovakh hlobalizatsii [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu http://mevhu.at.ua/load/mizhnarodna_naukovo_praктична_internet_konferencija/1_formuvannja_ta_ocinka_efektivnosti_funkcionuvannja_mekhanizmiv_upravlinnja_dijalnistju_pidpriemstv/2-1-0-50. [in Ukrainian].
2. Bilovskyi, K. E. (2016). Stan ta perspektyvy rozvytku rynku lohistychnykh posluh v Ukraini. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky, (4 (2)), 25-29. [in Ukrainian].
3. Komchatnykh, O. V. (2021). Osoblyvosti funktsionuvannia ukrainskykh transportno-lohistychnykh pidpriemstv. Pidpriemnytstvo i torhivlia, (30), 38-43. [in Ukrainian].
4. Popova, N. V., & Shynkarenko, V. H. (2016). Suchasni tendentsii rozvytku transportno-lohistychnykh system. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, (53), 54-60. [in Ukrainian].
5. Rumiantsev, A. P., & Yaremovych, P. P. (2018). Rol lohistychnykh posluh u rozvytku mizhnarodnykh torhovelynykh vidnosyn. Stratehiia rozvytku Ukrainy, (2), 19-23. [in Ukrainian].
6. Tokmakova, I. V. (2011). Perspektyvy rozvytku transportno-lohistychnoho biznesu v Ukraini. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, (34), 228-230. [in Ukrainian].
7. Us. I.V. Shchodo pidsumkiv svitovoi torhivli u 2020 rotsi ta perspektyvy na 2021 rik. Rezhym dostupu: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-04/zovnishnya-torgivlya-2020.pdf> [in Ukrainian].
8. Kharchuk, O. H., & Pryhara, Ye. O. (2013). Tendentsii rozvytku svitovoho rynku transportnykh posluh v umovakh hlobalizatsii. Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho ekonomiko-tekhnologichnoho universytetu transportu. Ser.: Ekonomika i upravlinnia, (23-24), 74-80. [in Ukrainian].
9. <http://www.ukrstat.gov.ua/> ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy.
10. Sokolova O. Ye. Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia transportno-lohistychnoi systemy Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewfile/182/173>. [in Ukrainian].